

Enginyeria de Pedra, Foc i Natura

Els forns d'oli de ginebre de Riba-roja i el llegat d'una indústria forestal amb més de 400 anys d'història.

Un Patrimoni Rescatat de l'Oblit

Els Custodis:

L'Associació Amics de Ribera-roja.

La Missió:

Cuidar fotos, costums, edificis i la història de Ribera-roja d'Ebre.

La Gran Descoberta:

L'estudi i preservació dels antics forns d'oli de ginebre amagats als boscos.

L'Objectiu Final:

Crear un centre d'interpretació on els visitants puguin viure i entendre com treballaven els nostres avantpassats.

Catedrals de Pedra Seca

Altura

Més de 7 metres
(visibles de lluny).

Material

Construcció íntegra en
pedra seca, sense
ciment ni morter.

Antiguitat

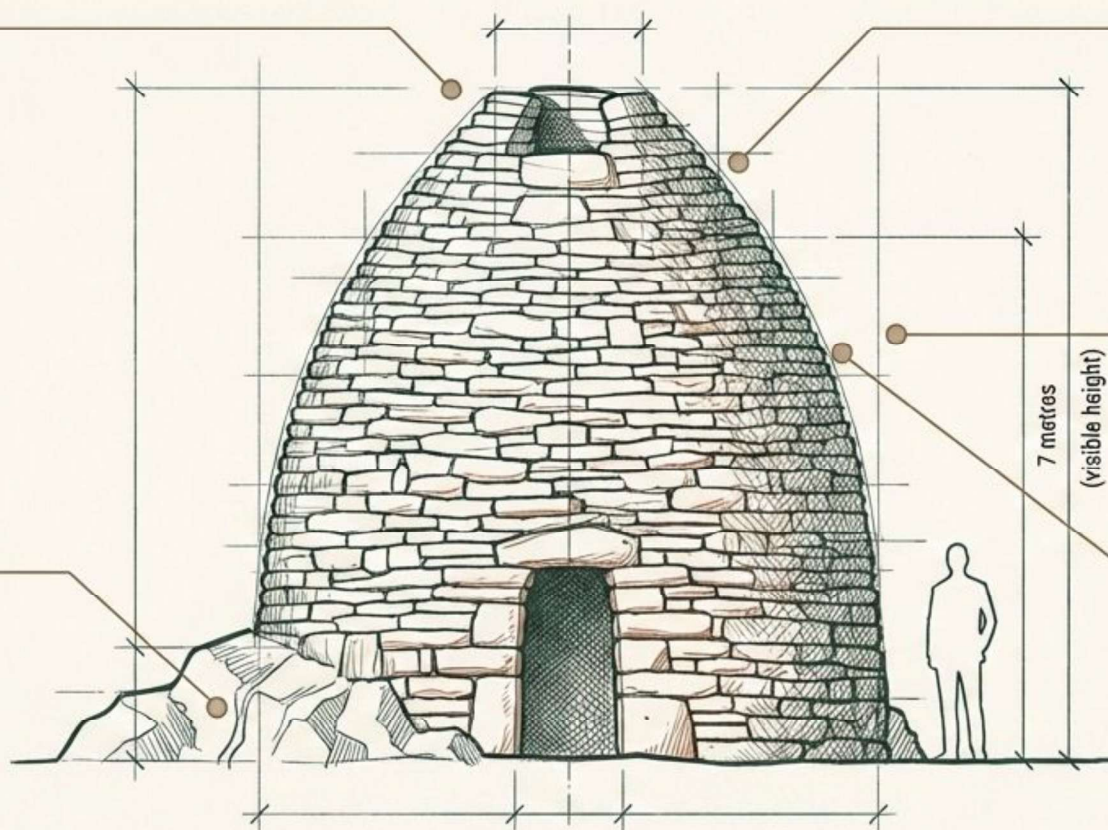
Més de 400 anys
dempeus.

Mestratge

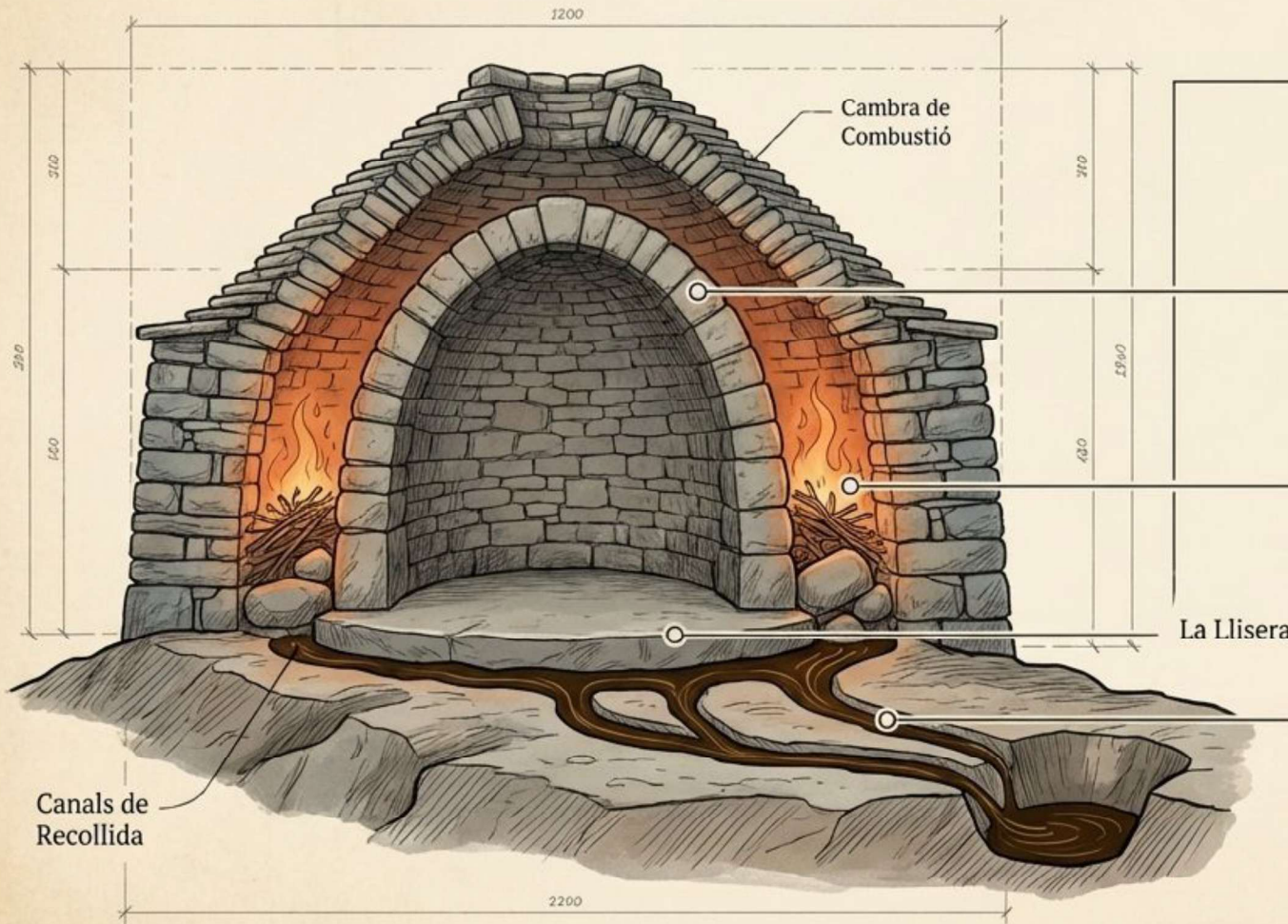
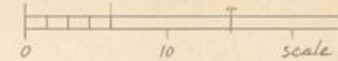
Els constructors tenien una
experiència excepcional per
fer-los forts i resistents al
pes i a la calor extrema.

Fonaments

Edificats sempre
directament sobre
roques naturals.

L'Anatomia del Forn d'Oli

1. La Llisera:

Una roca plana a la base que permet que l'oli flueixi sense ser absorbit per la terra.

2. El Tupí:

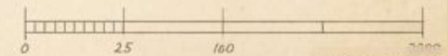
La gran estructura de pedra interior on es col·locava la fusta del càdec.

3. Càmbra de Combustió:

L'espai entre les parets exteriors i el tupí. S'encén amb branques i es controla amb pedres grans per ajustar la temperatura.

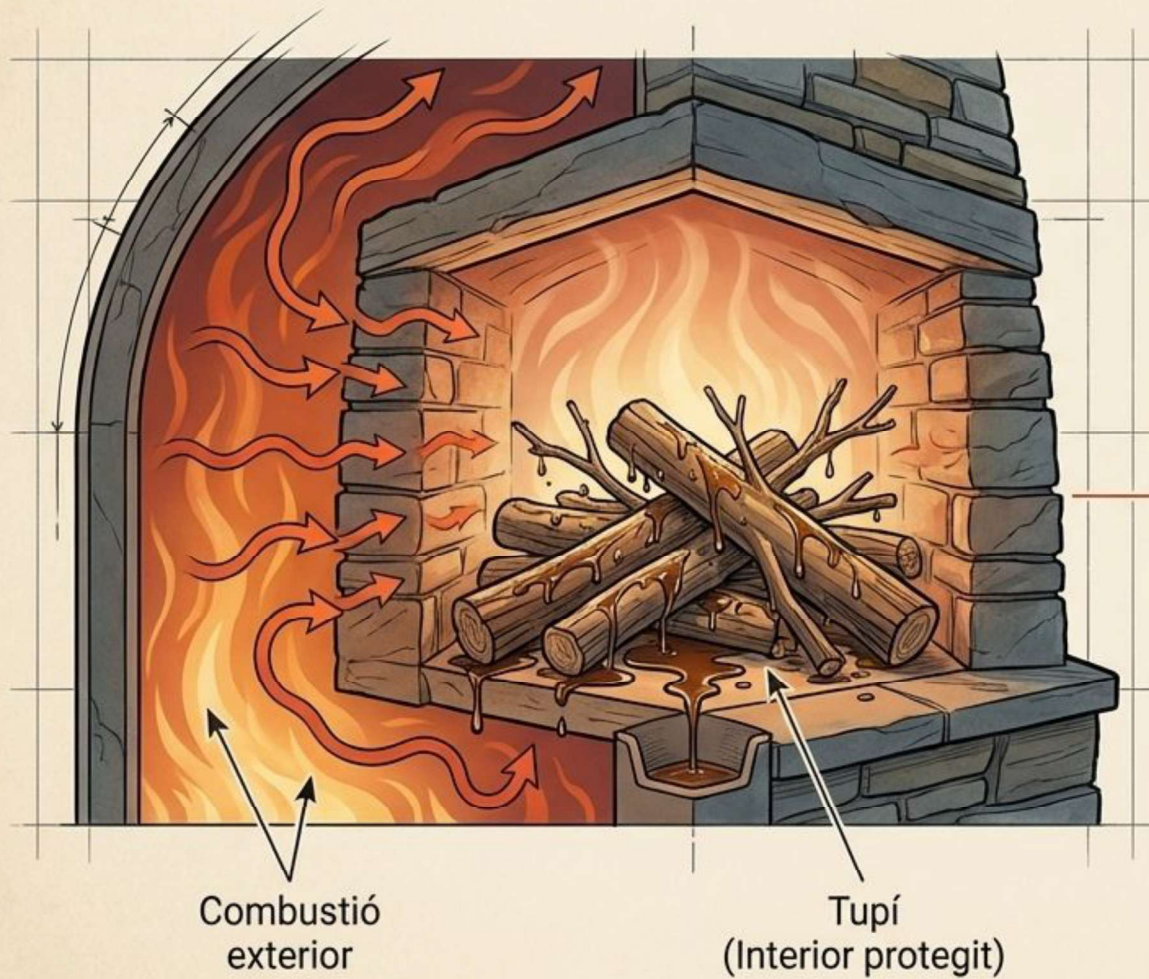
4. Canals de Recollida:

Vies especials que condueixen l'oli fosc cap a una pila excavada a la roca natural.

Tutor: Architect's Field Guide

L'Art de l'Escalfament Indirecte

El secret de l'extracció

El Problema:

Un foc directe cremaria la fusta i destruiria les propietats de l'oli.

La Solució:

El foc exterior escalfa les parets de pedra del tupí com si fos un forn de coccó lenta.

El Resultat:

La calor extrema fa 'suar' les soques i branques a l'interior, destil·lant l'oli de forma pura.

La Matèria Primera: El Càdec

Botanical Fact Sheet

Nom Científic:

Juniperus oxycedrus

Nom Local:

Càdec o Ginebre

Morfologia:

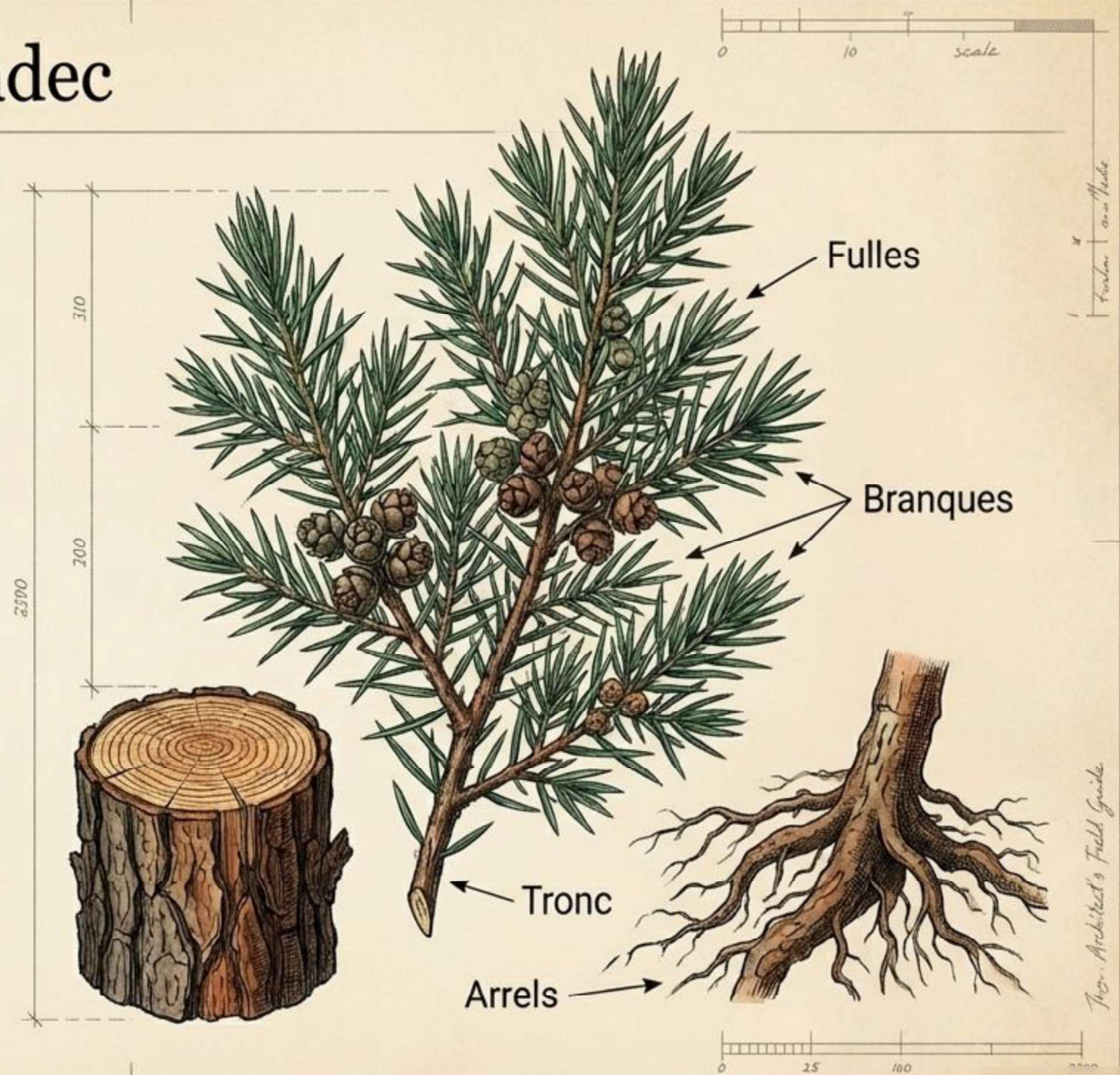
Planta de bosc que pot créixer com un arbust o com un arbre petit.

Característiques:

Fulles fines i punxegudes.

Ús:

S'aprofiten principalment les soques i les branques més gruixudes per a la destil·lació.

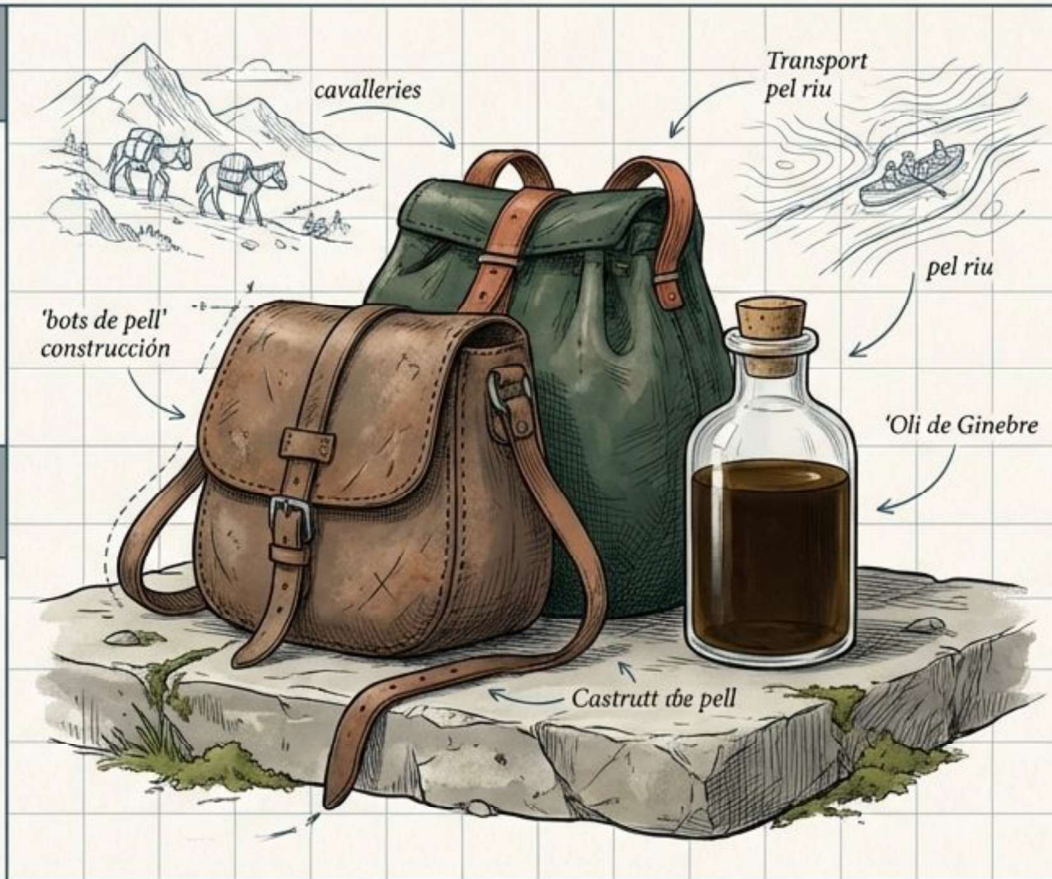
L'Or Negre del Segle XVI

Aspecte:

Un líquid dens de color marró fosc.

Aroma:

Una olor intensa i profundament amargant.

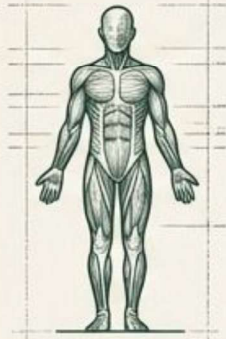
L'Envàs:

Es distribuïa en ampolles i, sobretot, en grans bots de pell.

Capacitat:

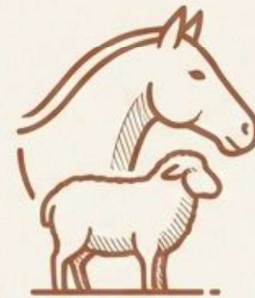
Cada bot de pell podia transportar fins a 50 litres d'aquest valuós líquid.

Un Remei Universal: Propietats Terapèutiques

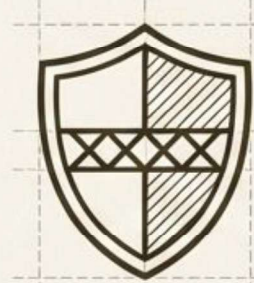
Medicina Humana

- Tractament per a problemes de la pell com èczemes.
- Alleujament simptomàtic de refredats.
- Friccions per a dolors musculars.

Veterinària

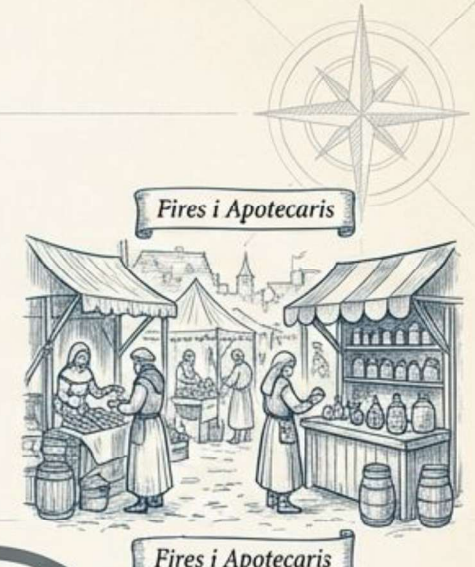
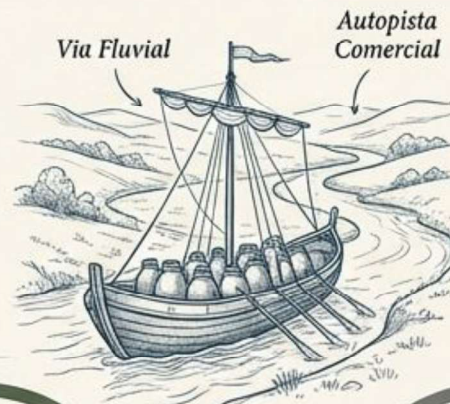
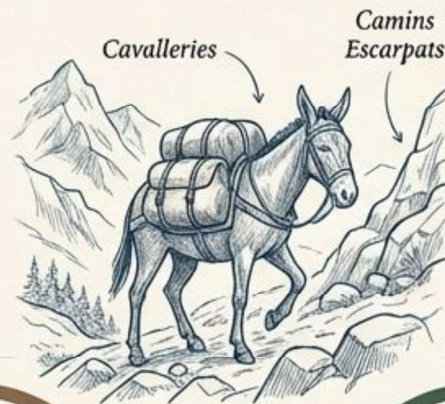
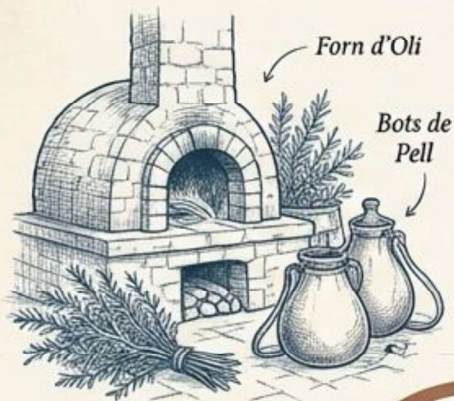
- Antisèptic natural per curar ferides del bestiar.
- Tractament de malalties generals en animals de granja.

Protecció i Prevenció

- Potent repel·lent natural per mantenir lluny els insectes.
- Escut olfactivu per espantar petits rosegadors de les collites i les cases.

La Ruta de Comercialització

1. Extracció (Bosc)

El forner omple els bots de 50 litres a peu de forn.

2. Transport Terrestre (Muntanya)

Carregat en cavalleries a través de camins escarpats.

3. Via Fluvial (Riu)

Embarcat per aprofitar el curs de l'aigua com a gran autopista comercial.

4. Distribució (Fires)

Venda en fires i botigues d'apotecari d'arreu de la regió.

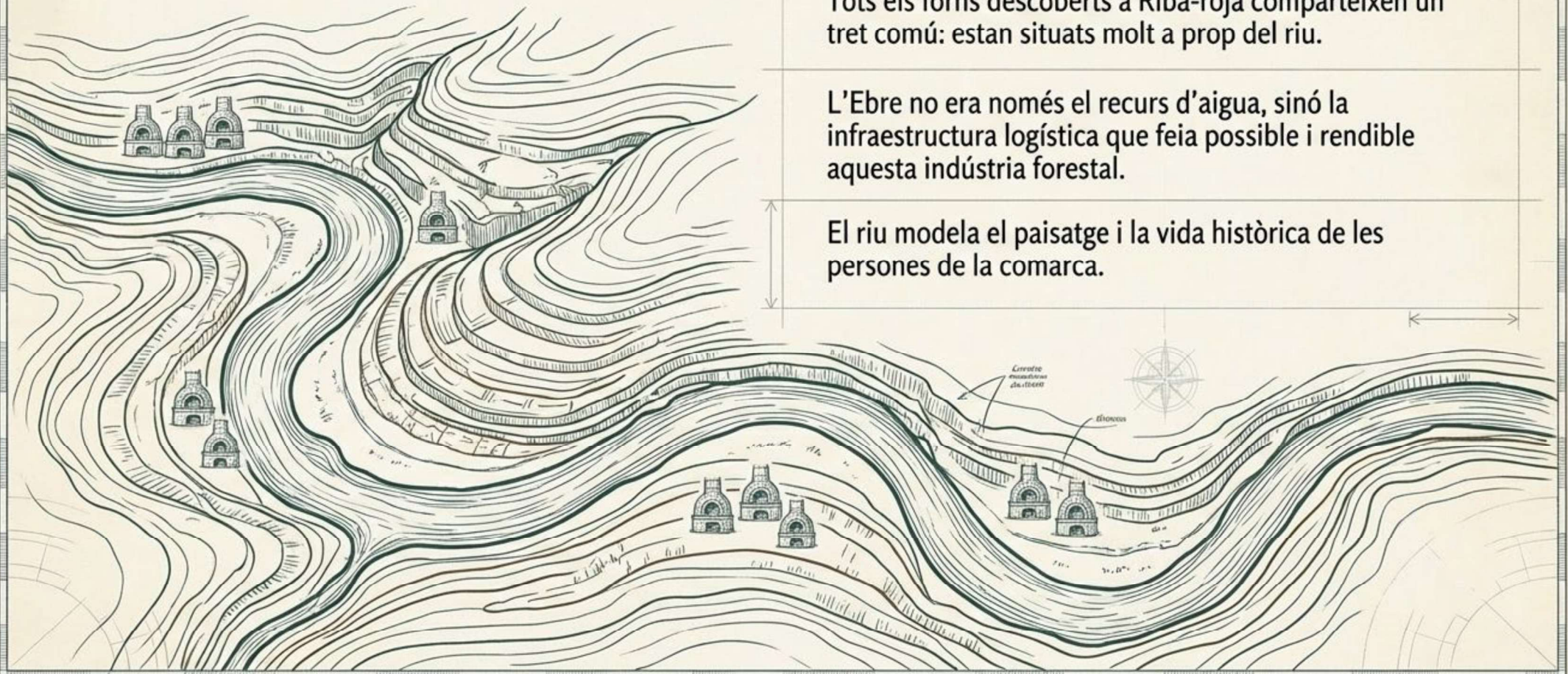
L'Ebre: L'Artèria Vital

Els forns no estan ubicats a l'atzar.

Tots els forns descoberts a Riba-roja comparteixen un tret comú: estan situats molt a prop del riu.

L'Ebre no era només el recurs d'aigua, sinó la infraestructura logística que feia possible i rendible aquesta indústria forestal.

El riu modela el paisatge i la vida històrica de les persones de la comarca.

Dues Escales per Descobrir el Territori

L'Escala Local (Mapa de Riba-roja)

Enfocament: El poble i l'entorn immediat.

Elements clau: Ubicació exacta de tots els forns d'oli de ginebre descoberts fins ara.

Context: La connexió íntima entre el bosc, l'enginyeria de pedra i el riu.

L'Escala Comarcal (Mapa de la Ribera d'Ebre)

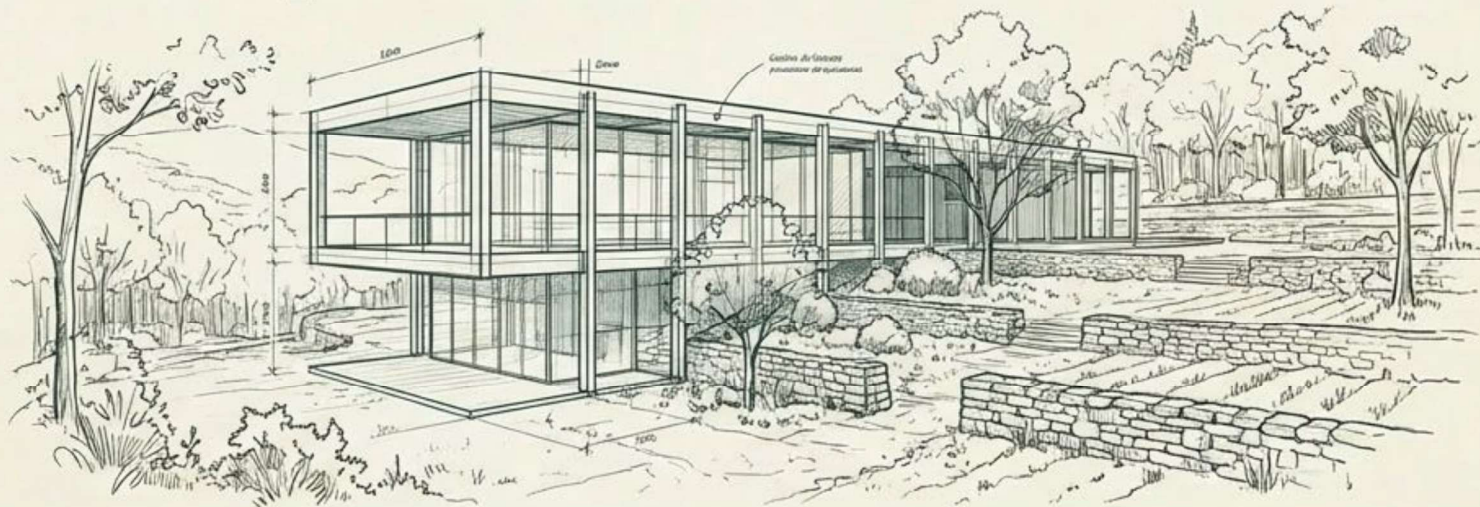
Enfocament: La riquesa i varietat de tota la comarca.

Elements clau: Castells antics, ermites amagades, i trinxeres de la Guerra Civil.

Ecosistema: Zones d'alt valor natural per observar ocells (*birdwatching*) i pescar.

El Futur del Nostre Passat

El llegat de Riba-roja d'Ebre no és només pedra, és una memòria viva.

L'Associació Amics de Riba-roja treballa per fer realitat un centre on la història, la natura i l'enginyeria es trobin. Un espai per entendre com vivien els nostres avantpassats i per garantir que aquestes catedrals de pedra seca inspirin les generacions futures.

1. Quina és la funció principal de l'Associació Amics de Riba-roja?

- A. Vendre oli de ginebre a botigues i fires de tota la regió.
- B. Construir nous forns de pedra seca per a la producció industrial.
- C. Estimar i cuidar el patrimoni i la història de Riba-roja d'Ebre.
- D. Organitzar exclusivament rutes de pesca per la Ribera d'Ebre.

2. De quina part de la planta *Juniperus oxycedrus* s'extreu principalment l'oli?

- A. De les soques i les branques.
- B. De les arrels subterrànies profundes.
- C. De les fruites o baies de la planta.
- D. De les fulles punxegudes.

3. Com es descriu l'alçada i la construcció dels forns d'oli de ginebre?

- A. Són pous excavats sota terra per mantenir millor la calor del foc.
- B. Són edificis moderns fets amb maons i ciment per evitar pèrdues d'oli.
- C. Són construccions de pedra seca amb forma de torre de més de 7 metres d'alçada.
- D. Són petites cabanes de fusta situades sempre a l'interior del bosc.

4. Quina és la funció de la "llisera" en l'estructura del forn?

- A. Protegir el tupi del contacte directe amb les branques enceses.
- B. Servir de xemeneia per a la sortida del fum del foc.
- C. Actuar com a recipient per emmagatzemar fins a 50 litres d'oli.
- D. Evitar que l'oli sigui absorbit per la terra en fluir.

5. Com es controlava la temperatura dins del forn durant el procés d'extracció?

- A. Utilitzant termòmetres d'aigua freda procedent del riu.
- B. Submergint el tupi en aigua per refredar-lo ràpidament.
- C. Mitjançant unes pedres grans per ajustar la calor.
- D. Augmentant o disminuint el flux d'aire amb ventiladors de pell.

6. Quines són les característiques físiques de l'oli de ginebre?

- A. És de color verd clar i fa olor de flors de bosc.
- B. És transparent, sense olor i molt dolç al paladar.
- C. És una substància sòlida que s'ha de fondre abans d'usar.
- D. És de color marró fosc, té una olor intensa i un gust amargant.

7. Per a què s'utilitzava l'oli de ginebre en l'àmbit de la veterinària?

- A. Per marcar el camí que havien de seguir els animals de càrrega.
- B. Com a aliment suplementari per a les cavalleries de muntanya.
- C. Per a la cura de malalties i ferides dels animals.
- D. Per netejar els estris de pesca a la Ribera d'Ebre.

8. Per què els forns de Riba-roja d'Ebre es troben majoritàriament a prop del riu?

- A. Perquè es necessitava molta aigua per apagar els focs dels forns cada dia.
- B. Perquè el riu és part fonamental del paisatge i de la vida de la gent del poble.
- C. Perquè l'oli s'havia de barrejar immediatament amb l'aigua del riu Ebre.
- D. Perquè el transport fluvial era l'única via per enviar l'oli a l'estranger.